

DÜNYADA NELER OLUYOR?

ŞİRKETLER VE FİNANS:

ABD borsa endeksleri, Nvidia gibi trilyon dolarlık teknoloji şirketlerinden gelen kayıplarla birlikte haftalardır **en kötü** gününü bu hafta yaşadı. Petrol fiyatları da bu yılın **en düşük** seviyesine geriledi. Bu düşüş ABD’de beklenenden daha düşük gelen PMI raporlarının ardından yaşandı. Güney Kore borsalarındaki keskin düşüş, Wall Street’teki ani dalgalanmanın küresel çapta ne kadar hızlı yankı bulduğunu gösterdi.

Aslında, **ABD Adalet Bakanlığı**’nın **Nvidia** ve birçok teknoloji devine karşı **tek** (antitröst) soruşturması başlattığı iddiaları konuşuluyor. Bu iddiaların ardından Nvidia’nın değeri bir günde **279 milyar dolar** eridi. Soruşturma, **Microsoft**’un **OpenAI** ile olan ortaklığını da incelemekte. Nvidia yapay zeka çipleri pazarının %70 ila %95’ini kontrol ediyor. Şirketin en büyük ve müşterileri arasında Microsoft, Meta, Amazon ve Google’ın ana şirketi Alphabet bulunuyor. Microsoft ve Meta bütçelerinin %40’ını Nvidia’nın donanımına ayırıyor.

Çin’in imalat sektörü de dahil olmak üzere **Asya**, Ağustos ayında hafif bir toparlanma sinyali verdi. PMI verilerine göre Euro bölgesi imalat faaliyeti Ağustos ayında daralmaya devam etti. **Avrupa Merkez Bankası**’nın (**ECB**) gelecek hafta ve Aralık ayında faiz oranlarını düşürmesi bekleniyor.

Intel, 1999’daki dot-com döneminde Microsoft ile birlikte **Dow Jones** Sanayi Endeksi’ne katılan ilk iki teknoloji şirketinden biriydi. Son yıllarda Intel’in hisse senedi fiyatlarında yüzde 60’lık ciddi bir düşüş yaşandı. Bunun başlıca sebeplerinden biri, Intel’in teknolojik gelişmelerde ve üretim süreçlerinde rakipleriyle (örneğin AMD ve NVIDIA gibi) rekabet edebilme yeteneğinin azalması. Özellikle yarı iletken sektöründeki rekabetin kızışması ve Intel’in pazar payını kaybetmesi, hisse fiyatlarının düşmesine yol açtı. Eğer performansı iyileşmezse, Intel "blue-chip" statüsünü ve Dow Jones’taki yerini kaybedebilir.

Teknoloji hisseleri, dünyanın en zengin 10 insanından yarısından fazlasının sıralamasını değiştirdi. En büyük kaybeden Amazon CEO’su **Jeff Bezos** oldu. Bezos’un serveti, Amazon hisselerindeki düşüş nedeniyle 7,8 milyar dolar azalarak 197 milyar dolara geriledi.

Kamala Harris, Pittsburgh’daki kampanya etkinliğinde Japonya’nın sanayi devi **Nippon Steel**’in ABD’li çelik devi **U.S. Steel**’i 15 milyar dolara satın alma teklifine karşı olduklarını yineledi. Başkan **Biden** da bu teklifi **ulusal güvenlik** gerekçesiyle **engellemeye** hazırladıklarını açıkladı. 2023 yılında Nippon Steel’in U.S. Steel’i satın alma girişimi, büyük tartışmalara ve yasal incelemelere yol açtı. Bu

teklif 2024'te U.S. Steel hissedarları tarafından onaylandı. Ancak, ABD'de başta Biden ve United Steelworkers sendikası olmak üzere birçok kesim bu anlaşmaya karşı çıkıyor.

Asya merkezli otomobil üreticilerinin (Çinli ve Güney Koreli şirketler) artan baskısıyla karşı karşıya olan **Volkswagen**, Almanya'daki **fabrikalarını kapatmayı** değerlendireceği konusunda uyarıda bulundu.

Dünyanın ilk yasal olarak bağlayıcı uluslararası **yapay zeka (AI) anlaşması**, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Örgütü tarafından **açıklandı**. Bu anlaşma, Avrupa Birliği üyeleri, ABD, Birleşik Krallık gibi ülkeler tarafından müzakere edildi, imzaya açılacak. Bu tür bağlayıcı bir anlaşma, AI teknolojilerinin etik ve sorumlu bir şekilde geliştirilmesini ve kullanılmasını sağlamak amacıyla **küresel düzeydeki ilk** adımlardan biri.

ABD'nin tartışmalı yüz tanıma yazılımı şirketi **Clearview AI**, Hollanda'nın Veri Koruma Denetim Kurumu tarafından sosyal medya ve internetten alınan milyarlarca yüzü içeren "**yasadışı bir veri tabanı**" oluşturduğu gerekçesiyle **30 milyon dolardan fazla** para cezasına çarptırıldı. Denetim kurumu, Clearview'in bu veritabanını **istihbarat** ve **kolluk kuvvetleri** gibi hizmetlere yüz tanıma hizmeti sunmak için kullandığını söyledi.

Çinli çip üreticisi **Xiangdixian**'ın ("Çin'in **Nvidia**'sı" deniyor) varlıkları, şirketin hissedarlarıyla yaşadığı yasal anlaşmazlıklar nedeniyle donduruldu.

Çin'den sonra en büyük ikinci demiryolu ve ulaşım teknolojileri şirketi Fransız **Alstom**, Kuzey Amerika'daki sinyalizasyon işini, demiryolu ve ticari araçlar için fren sistemleri üretimi konusunda dünya lideri Almanya merkezli **Knorr-Bremse**'ye 690 milyon dolara sattığını duyurdu.

Nokia, ABD merkezli dünyanın en büyük telekomünikasyon ve medya şirketlerinden biri olan **AT&T** ile fiber optik altyapı anlaşması imzaladı. Nokia 2023'te AT&T ile önemli anlaşmayı Ericsson'a kaptırmıştı. AT&T, 14 milyar dolarlık bir anlaşmayla **Ericsson**'ı seçerek, ABD'nin kablolu trafiğinin %70'ini kapsayacak bir telekomünikasyon ağı kuracak.

DÜNYA GENELİNDE SECİMLER:

Kamala Harris ve **Donald Trump**, ilk kez **10 Eylül**'de **ABC kanalında** canlı yayında karşı karşıya gelecek. Tartışmada adayların mikrofonları konuşmadıkları sırada kapatılacak. **ABD**, **Rusya**'yı devlet medyasını kullanarak Amerikan başkanlık seçimlerini etkilemekle suçladı. Kremlin, ABD'nin Ukrayna'ya desteği konusunda daha şüpheci olan Donald Trump'ı desteklemeyi tercih ediyor ve yeni yaptırımlar getirmeyi planlıyor.

Almanya eyalet seçimleri, Şansölye **Olaf Scholz** hükümetindeki partilere darbe vurdu. İki hükümet karşıtı partinin tarihi zaferleri, zaten kırılğan olan iktidar koalisyonunda istikrarsızlığı artıracak gibi görünüyor. Scholz, sonuçların "**endişe verici**" olduğunu söyledi. Aşırı sağcı Almanya için Alternatif (AfD), ilk kez bir eyalet seçiminde Thüringen'de birinci sırada yer aldı. Böylece aşırı sağ 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana ilk kez bir eyalet seçiminden zaferle çıkmış oldu. AfD, Saksonya eyaletinde ise

ana akım muhafazakârların ardından ikinci sırayı alırken, her iki eyalette de aşırı sol köklere sahip yeni bir parti olan Sahra Wagenknecht İttifakı üçüncü sıradaydı.

Azerbaycan'ın iktidar partisi, **Karabağ**'ı geri almak için bir yıl önce düzenlenen yıldırım harekâtından bu yana yapılan ilk parlamento seçiminde çoğunluğunu korumaya hazırlanıyor.

ABD:

Başkan Biden'ın en üst düzey **iklim diplomatı** John Podesta'nın üç günlük bir ziyaret için **Pekin**'de Çinli liderlerle sera gazı emisyonlarını görüşmesi bekleniyor.

New York Valisi Kathy Hochul'un Geçmiş Dönem Başkan Yardımcısı **Linda Sun**, Çin'in ajanı olarak gizli faaliyet göstermekle suçlanıyor.

GÜNEY AMERİKA:

Brezilya ile **Elon Musk**'ın arasındaki gerilim tırmanıyor. Brezilya'da yüksek mahkeme sosyal medya platformu **X**'in yasaklanmasını desteklemesinden birkaç saat sonra **Starlink**'e de yaptırım uygulamakla tehdit etti. Bu yasak X'i kullanan yaklaşık 40 milyon Brezilyalıyı etkiliyor. X yasağından bu yana 2 milyondan fazla Brezilyalı, alternatif platform olan **Bluesky**'ya geçti.

RUSYA:

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in, resmi olarak II. Dünya Savaşı'nda kazanılan Sovyet-Moğol askeri zaferini anmak için **Moğolistan**'a gitti. Ancak Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICC), Mart 2023'te **Putin** hakkında savaş suçlarıyla ilgili bir **tutuklama kararı** çıkarmıştı. Moğolistan, ICC'ye üye bir ülke olduğu için, Putin'in bu ülkeyi ziyareti uluslararası hukuka göre önemli bir sorun teşkil ediyor. ICC üyesi olan ülkeler, mahkemenin çıkardığı tutuklama emirlerine uymak zorunda ve eğer bir şüpheli bu ülkelere seyahat ederse, o kişiyi tutuklama yükümlülükleri bulunuyor. Putin'in Moğolistan ziyareti, Moğolistan'ın tarafsızlık politikası nedeniyle ICC kararına uyup uymayacağına dair uluslararası camiada dikkatleri üzerine çekti. Moğolistan, uzun süredir dış politikasını Rusya ve Çin'in gölgesinde şekillendiriyor ve ABD, Almanya, Japonya ve Güney Kore gibi "üçüncü komşu" ülkelerle de dostane ilişkiler geliştiriyor.

AVRUPA:

Fransa Cumhurbaşkanı Macron, Michel Barnier'i Fransa'nın yeni başbakanı olarak atadı. Barnier, birçok bakanlık görevinde bulunmuş deneyimli bir siyasetçi. Aynı zamanda yetenekli bir müzakereci olarak tanınan Barnier, Avrupa Birliği'nin Brexit müzakerelerini yönetmişti.

Hollandalı çip üreticisi **ASML**, dünyanın en büyük çip makineleri üreticilerinden biri ve özellikle EUV (aşırı ultraviyole litografi) makineleri konusunda dünya lideri. ASML'nin en büyük müşterilerinden biri **Çin**. Ancak **ABD**, Çin'in bu teknolojilere erişimini sınırlamaya yönelik bir strateji izliyor. ABD, geçtiğimiz günlerde Hollanda ve Japonya gibi müttefiklerini, Çin'e karşı çip teknolojisi ihracatını sınırlama konusunda ikna etti. Bu stratejiye göre, Hollanda'nın ASML'ye verdiği lisansların

yenilenmesi önlenemez. Eğer bu lisanslar yenilenmezse, ASML Çin'e hizmet ve yedek parça sağlayamayacak. Bu uygulanırsa Hollanda-Çin ilişkilerinde büyük bir çatlak yaşanabileceği belirtiliyor. Çin, daha önce **İsveç** ve **Litvanya** gibi ülkelere misillemeler yaparak, bu ülkeleri politikalarını değiştirmeye zorlamaya çalıştı. Örneğin, İsveç 2010 yılında Nobel Barış Ödülü'nü Çinli insan hakları aktivisti Liu Xiaobo'ya verdiğinde, Çin, İsveç'e karşı ekonomik ve diplomatik baskı uygulamıştı. Benzer şekilde, Litvanya, Tayvan ile daha yakın ilişkiler kurmaya çalıştığından, Çin, Litvanya'ya karşı ticari yaptırımlar uygulamıştı.

ASYA-PASİFİK:

Çin, Güney Çin Denizi'nde hakimiyet kurma amacıyla geliştirdiği ileri teknoloji yeni **savaş uçağını** tanıttı. Öte yandan, **Güney Çin Denizi'nde gerilim** artıyor. **Filipinler'de** Çin'in baskın tavırlarına karşı daha güçlü bir **ABD müdahalesi** çağrılarını giderek yükseliyor. Çin'in tartışmalı sulardaki agresif eylemleri alarm yaratırken, Filipinli yetkililer ABD-Filipinler arasındaki savunma anlaşmasının yeniden düzenlenmesi için lobi yapıyor.

Bu hafta **Pekin'de** düzenlenen 50 Afrika ülkesinin katıldığı **Çin-Afrika İşbirliği Forumu Zirvesi'nde** (FOCAC), Batı'nın elektrikli araçlar ve güneş panelleri gibi temiz teknoloji ürünlerinin ihracatlarına yönelik kısıtlamaları devreye girmeden önce Çin, Afrika ile stratejik ortaklığı geliştirmeyi hedefliyor. Çin Devlet Başkanı **Xi Jinping**, Afrika'ya desteği artırma sözü verdi. Bu kapsamda, yaklaşık **51 milyar dolarlık** finansman sağlanacak.

Goldman Sachs tarafından geçen ay yayımlanan bir rapora göre, **Çin'de "temiz teknoloji"** ürünlerinin fiyatları geçen yıldan bu yana hızla düşüş gösterdi. Elektrikli araç fiyatları % 22 düşerken, güneş panelleri fiyatları ise % 50'den fazla geriledi. Çin'de temiz teknoloji üretimi kapasitenin çok ötesinde ve şu anda dünya çapındaki güneş paneli talebinin yüzde 200'ünü karşılayabilecek durumda.

Fed'in faiz oranlarını düşürmesine **Çin** büyük çapta dolar satışı hamlesiyle karşılık verebilir. Çin, rezervlerini çeşitlendirmek ve ABD dolarına olan bağımlılığını azaltmak amacıyla bu adımı atacağı öngörülüyor. Ekonomistlerin "çığ etkisi" yaratacağı benzetmesi yaptığı bu hamlenin küresel piyasalarda ciddi ve geniş çaplı etkiler yaratabileceği, dünya ekonomisinde büyük dalgalanmalara yol açabileceği konuşuluyor.

Çin ile yakın ekonomik bağlarına rağmen, **Kamboçya'nın** dış politikası görüldüğünden daha dengeli. Çin önemli bir ortak olsa da, Kamboçya ittifaklarını çeşitlendirmek ve egemenliğini korumak amacıyla giderek daha fazla diğer küresel güçlerle ilişki kurmakta. Bu yaklaşım Kamboçya'nın Çin'e aşırı bağımlılıktan kaçınma stratejik çabasını yansıtır.

UKRAYNA-RUSYA SAVAŞI:

Ukrayna Devlet Başkanı Volodymyr Zelenskiy, kabinesinde önemli bir yeniden yapılanma gerçekleştirdi. Yarım düzine üst düzey yetkili istifalarını sundu. Ukrayna Dışişleri Bakanı Dmytro Kuleba da **istifa** edenler arasındaydı. Zelenskiy'nin revizyonu savaşta "yeni bir aşamaya" hazırlık olarak değerlendiriliyor.